

Občianske noviny

HLAS

Trenčianske Stankovce

1/2022

hlas.stankovce@gmail.com

Nový rok

Ani sme sa nenazdali a už je tu zas nový rok. A s pribúdajúcimi rokmi prichádza akosi vždy rýchlejšie ako ten predošlý.

Na začiatku roka si poniektorí ľudia zvyknú dávať predsavzatia: začnem športovať, zhodím prebytočné kilá, prestanem fajčiť, budem sa zdravo stravovať a tak ďalej. No po niekoľkých týždňoch alebo len dňoch sa väčšina vráti do zabehaných kolají. Možno by stačilo len jedno predsavzatie: byť o trochu lepším človekom ako ten rok predošlý.

Tiež bývajú na začiatku roka prania a želania – tie vyslovené nahlas, ale aj tie tajné: mať veľa peňazí, postúpiť v práci na lepšie miesto, kúpiť nové auto, ísť na exotickú dovolenku, vyhrať čosi v lotérii, užívať si život a mať v ňom len šťastie.

Len u starších ľudí a ľudí so zdravotnými problémami bolo na prvom mieste zdravie. A to si peniazmi nekúpime. Ale v priebehu ani nie dvoch rokov Covid - 19 zamiešal poradím. Zdravie si dnes váži a praje ho sebe aj svojim blízkym a známym takmer celá populácia, všetci ľudia, lebo dnes viac ako kedykoľvek predtým platí stará známa pravda, že zdravý človek má tisíc prání a chorý človek iba jedno: byť zdravý.

A k tomu treba už len – lásku. Mať lásku k partnerovi, k deťom, k rodičom, k príbuzným a známym. Mať lásku k človeku. Potrebujú a vedia ju dať všetci – chorí i zdraví, chudobní aj bohatí.

Preto, vážení čitatelia, redakčná rada HLASU vám praje do roku 2022 len všetko najlepšie – teda hlavne pevné zdravie a veľa, veľa lásky.

Pavol Múdry

Ak prinesieme radosť, toto všetko má zmysel

Sme na prahu nového roku. V redakcii našich novín HLAS sme začali ôsmu sezónu ich existencie. Tieto slová píšem v čase, keď sme články, ktoré budú v čísle odsúhlasili a v týchto chvíľach sa u grafika rodí prvé číslo HLAS-u pre rok 2022.

Načim povedať najskôr, že obrovská vďaka patrí všetkým, ktorí nás podporujú, čítajú, píšú. Veľká vďaka patrí aj tým, ktorí si kúpili našu knihu „Mozaika života našej dediny“.

Ten minulý rok bol významný. Oslávili sme 50. výročie zjednotenia pôvodných obcí do jednej. Aby som pravdu povedal, oslávili i neoslávili. Rozhodne by si slávnostné pripomenutie udalosti naša dedina i všetci tí, ktorí sa o to pričínili, zaslúžili.

Snád napíšem z časti pravdu, že môže za to doba, ktorú žijeme. Raz sme doma, inokedy nie. Raz nemôžeme tamto. Inokedy to. A máme výnimky. Akosi však zabúdame, že žijeme. Tu a teraz.

Nebudem písať to, čo všetci vieme. Nebudem deliť kamarátov či čitateľov na očkovaných, neočkovaných. Každému z nás táto doba niečo vzala..., niekomu navždy, niekomu ideály, niekomu vieru v seba. Ide už len o to, či z tohto povstaneme silnejší a poučení.

Vodcov si nevyberáme, tých vychová doba. Ale politikov áno! Akosi sme mali doteraz vždy smolu pri ich výbere. Vždy, skôr či neskôr, niečo vyplávalo na povrch...

V anglickom Londýne majú jeden park. Hyde Parkom ho nazývajú. A v ňom je taký kút s „kecpultom“ (aspoň tak ho prezývajú). Môžete prísť, čokoľvek slobodne povedať. A je jedno či máte alebo nemáte poslucháčov. Kým nehanobíte rasu či vyznanie, je to beztestné.

Môcť tak teraz povedať čo si myslím, čo si

myslíme. O tejto dobe. O týchto politikoch. Aj o tých bývalých... Aj toto nám chcú zobrať. Príkazmi, nariadeniami, diktátom.

Toľko sme chceli slobodu. Pred viac ako 30 rokmi sme ju dostali. Kde skončila...?

V zákazoch? V absolútnej kontrole? V neomylnosti volených politikov? Či na vôli tých, ktorých sme ani nevolili a sedia v Bruseli? Toto je tá demokracia? Každý iný názor povedaný z tohto imaginárneho „kecpultu“ je postavený na pranier vyvolených... Kam to spejeme?

Naše deti nám k tomu vystavia vysvedčenie. Spoločnosť pripustila, že „degenerujú“ doma, pri vlastnej zodpovednosti rovnajúcej sa ich inteligencii a množstvu času.

Ako povedal náš súčasník, učiteľ v odkaze mladej generácii: „*mládež málo číta, lebo nečíta. V prvom rade sa vedomosť získava, že veľa čítaš...*“ Nahradil by som slovo číta iným, ale... Učiteľ je dnes postavený, nech sa akokoľvek snaží, najmä do úloh štatistu a bez sociálneho kontaktu so žiakmi, osobného kontaktu žiakov medzi sebou a podriadený nariadeniam, ktoré z našich detí robia všetko, len nie odhodlaných ľudí urobiť pre svoje vzdelanie úplne všetko... Čest výnimkám!

Verím však, že sme my, ľudia, vynaliezaví a veľmi rýchlo zregenerujeme svoje zmysly a vedomosti. Verím, že všetko zlé sa na dobré obráti. Že ten strach, ktorý je medzi nami, prekonáme. Ostáva teda veriť. A prinášať si radosť. Navzájom! A ak vám vieme aspoň na malý okamžik priniesť radosť aj my, v našich novinách, budú mať tieto riadky veľký zmysel.

Podržme sa navzájom! Všetko dobré prajem v mene celej redakcie i v mene svojom!

Dušan Pevný

Pod'akovanie

Oznam

Najskôr chcem poďakovať Stvoriteľovi za rok minulý, že sme zvládli všetko to, čo nám dal, ale aj vzal.

Prehupli sme sa do roku 2022. Tento rok bude pre nás náročný a motivačný, lebo sú tam 3 dvojky a nula. Budeme mať možnosť kontrolovať svoju myseľ, udržiavať si zdravý rozum, robiť správne rozhodnutia. Upevňujeme si vzťahy pre ich zdravý vývoj, lebo bude treba veľa energie a sily pri našom formovaní.

Ďakujem pánovi Dušanovi Pevnému a ko-

lektívu pri tvorení Hlasu v Trenčianskych Stankovciach. Dali základ časopisu, aby nám prinášal správy, ako obec kedysi žila, žije dnes a ako sa jej darí. A takto nám obohacuje život. Viem, že do čoho sa pustili, je náročné. Potrebuje to odvahy a veľa času. Ale keď človek má v sebe túžbu robiť niečo dobré a prospešné v tejto dobe a robí to s láskou a nadšením

k svojmu rodisku, tak vďaka za takýchto ľudí.

Nech sa darí Hlasu i tento rok. Nech nám prináša dobré motivačné postrehy, poučné články a veľa zdraru!!!

Vincka Šmatláková

Ďakujeme ♥

Digitálny archív obce

Aktivita

Každá obec si chráni svoju históriu, svoje kultúrne, ale aj materiálne hodnoty a snaží sa ich hodnoty zachovať pre budúce generácie. Naša obec Trenčianske Stankovce je špecifická tým, že sa skladá zo štyroch pôvodných obcí. V minulom roku 27. novembra 2021 uplynulo 50 rokov od ich spoločného zlúčenia, ale aj spoločného života. Skupine niekoľkých našich občanov sa podarili dva husárske kúsky.

Jedným z nich je vydanie knihy „*Mozaika života našej dediny*“, kde na 509 stranách ožívajú príbehy, udalosti a osudy z našej obce. Potreba knižného vydania prispievateľov HLAS-u sa ukázala ako veľmi šťastná, pretože ich námaha a nimi prezentované udalosti tak zostanú trvalo zachované.

Druhým je spracovanie filmu o vzniku a živote v Trenčianskych Stankovciach. Počas 18-tich mesiacov sa 19-tim tvorcom filmu podarilo priblížiť dobu zlúčenia a postupného budovania našej obce očami našich obyvateľov.

Oba tieto chvályhodné počiny (tvorcovia to robili zadarmo a na úkor svojho voľného času) sme mali pripravené prezentovať verejnosti 27. novembra 2021, t. j. v deň 50. výročia zápisu obce Trenčianske Stankovce do Registra obcí na Ministerstve vnútra ČSSR. Bohužiaľ nám pandemická situácia zabránila v tejto prezentácii a presunula ju tak na neurčito. Pri tvorbe oboch dokumentov sme však narazili na veľmi ťažkú situáciu, a to so získaním potrebného materiálu. Zohnať fotografie alebo dokumenty pripomínajúce zlúčenie našich obcí alebo časti jej histórie bolo možné len veľkým úsilím a námahou tvorcov.

Naliehavou sa teda ukazuje myšlienka vytvorenia **digitálneho archívu našej obce**.

Naša predstava je, že každý občan, ak chce pomôcť v tejto veci, prinesie požadovaný materiál na určené miesto, kde bude tento materiál zoskenovaný, v počítači označený potrebnými údajmi a ihneď vrátený majiteľovi. Podarí sa nám tak zachovať staré fotografie, video a audiozáznamy či dokumenty v digitálnej podobe.

Dovoľujeme si preto obrátiť sa na vás, našich spoluobčanov, požiadať vás o spoluprácu a poskytnutie materiálov pre vytvorenie digitálneho archívu našej obce. Na tento účel pripravíme potrebné podmienky a o začatí tejto akcie budeme informovať prostredníctvom miestneho rozhlasu či internetových stránok.

Vendelín Sedláček

Pálenica v Rozvadzoch

Povodeň vo Veľkých Stankovciach

Mozaika života našej dediny - predaj pokračuje

Info

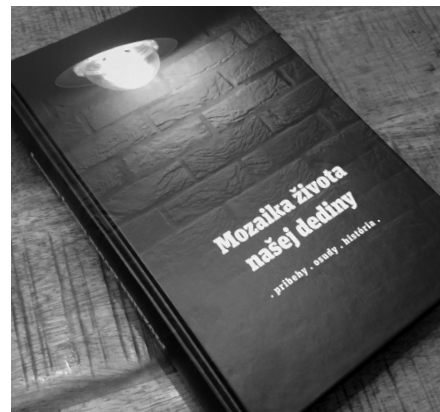
Redakcia novín HLAS oznamuje všetkým záujemcom, že predaj knihy „*Mozaika života našej dediny*“ pokračuje v obci na týchto predajných miestach:

- Klubovňa súboru Rozvadžan pod Obecným úradom – F-klub
- Kaderníctvo v Dome služieb - u pani Koprivňanskej
- Reštaurácia LyJana na Oddychovom centre
- Potraviny na Belovci - u pána Láhkeho
- Reštaurácia Spoločenský dom
- Kaderníctvo Alfa & Omega - u pani Jančovej v Rozvadzoch.

Pre veľký záujem ľudí, ktorí trvale žijú mimo územia obce či dokonca mimo územia Slovenska vieme vo výnimočných prípadoch túto knihu poslať poštou či dobierkou.

Cena knihy – 14,- euro.

Redakčná rada

Vianočný futbal

Aktualita

Dobré zvyky treba zachovávať, hovorí sa. Preto aj tento rok sme sa partia kamarátov zišli na akciu „*Vianočný futbálek*“.

Počasie nám moc neprialo, keďže v noci nádielka snehu prikryla ihrisko, no s pomocou obecných mechanizmov bolo čoskoro pripravené na športové zápolenie. S každým rokom pribúda futbalová šikovnosť a zručnosť a zároveň ubúda rýchlosť, najmä tým starším, skúsenejším. Ani tento rok nechýbali oku lahodiace kombinácie a kľučky, ktoré by potešili nejedného futbalového „*fajnšmekra*“.

Zápas dopadol nad očakávanie, nikto sa nezranil.

Pevne verím, že aj o rok sa stretneme v hojnom počte a vychutnáme si futbalové zápolenie a výbornú spoločnosť ako každý rok.

Matúš Beňovič

Upútavka na film o obci

Bleskovka

Pozdravujeme všetkých čitateľov HLASu v mene autorov filmu o našej obci – **Trenčianske Stankovce 1971-2021.**

Edita Majerčíková

Ukážka z pripraveného filmu o našej obci z dielne domácich autorov a filmárov, ktorý sa bohužiaľ nemohol verejne premietnuť z dôvodu spoločenských opatrení 27. novembra 2021, kedy mala okráhľe výročie zlúčenia pôvodných obcí do jednej pod spoločným názvom Trenčianske Stankovce - 50 rokov.

Autori filmu ponúkli širokej verejnosti aspoň malú ochutnávku zo 43 minútového filmového diela, ktoré, veríme, bude už čoskoro prezentované verejne v našej obci.

Ukážka filmu o Stankovciach je zverejnená na internetovom kanále Youtube.com na linku:

<https://youtu.be/JeRewLqQqn8>

Ako bude film neskôr zverejnený a dostupný oznámia autori po verejnej premiére prostredníctvom novín, internetu, mailov a obecným rozhlasom.

Redakčná rada

Rúcho pre pápeža Františka

Šikovné ruky

Textilná výtvarníčka Jana Zaujecová, rod. Sedláčková pochádza z Rozváž. Už sme o jej tvorbe pred nejakým časom písali. Osud ju pred 17 rokmi zavial do Lehoty pri Nitre, kde žije a tvorí. Má štyroch synov. Počas štúdia na umeleckých školách VŠVU a VŠMU v Bratislave absolvovala viacero zahraničných stáží, ktoré značne ovplyvnili jej smerovanie – študovala vo Fínskom Rovaniemi, v Londýne, v Budapešti a vo Viedni. Vystavuje na mnohých výstavách na Slovensku i v zahraničí, zúčastnila sa viacerých projektov i sympózií. Venuje sa voľnej textilnej tvorbe a umeleckej práci s textilom. V súčasnosti pôsobí aj ako externý pedagóg na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na Katedre reštaurovania historického textilu. Už niekoľko rokov sa venuje i tvorbe liturgických rúch pre kňazov, no najmä pre vdp. otca biskupa Františka Rábeka. Najväčšou výzvou bolo pre ňu vytvorenie kolekcie bohoslužobných rúch pre Svätého Otca Františka a všetkých koncelebrantov na slávnostnej svätej omši 15. 9. 2021 v Šaštíne.

Pápež František - Šaštín

Pápež František - Šaštín

ZADANIE: S veľkou radosťou som prijala výzvu vytvoriť rúcho pre Svätého Otca. Veľmi som sa tešila, že som dostala takú dôveru, ale cítila som aj veľkú zodpovednosť. Bola to pre mňa veľká pocta, radosť a milosť zároveň. Potom však prišiel upresňujúci mail z Ríma, že pôjde nielen o vytvorenie rúcha, mitry a štóly pre pápeža Františka ale aj o vytvorenie všetkých rúch na túto slávnosť – teda išlo o vytvorenie dvoch rúch pre koncelebrantov arcibiskupov, štyroch dalmatík pre diakonov. Tieto sa realizovali v mojom ateliéri. Ďalšie zadanie zahŕňalo vytvorenie návrhov a digitálnych návrhov na rúcha a štóly, podľa ktorého vyrábala talianska firma v Kalábrii rúcha pre približne 100 biskupov a 1000 štól pre kňazov, ktorí na bohoslužbe v Šaštíne koncelebrovali. Teda veľká výzva a veľmi málo času... bolo veľmi dôležité, aby všetko dohromady vytváralo ucelenú kompozíciu a celé dielo vyžarovalo pokoj, čistotu, jednoduchosť a harmóniu. Jednotná farebnosť bola tiež veľmi dôležitá.

PROCES: Pri tvorbe všetkých rúch som nemala žiadne obmedzenia, daná bola iba biela liturgická farba a téma sviatku Sedembolestnej

Panny Márie. Návrhy, výber materiálu a symboliku som si volila sama. Všetky návrhy boli schvaľované v Ríme. Na toto celé veľké zadanie

som mala iba 2 mesiace. Pri tvorbe mi pomáhali viacero priateľov, inak by sa to zvládnuť nedalo. Som im za to veľmi vďačná. Za pomoc ďakujem najmä Lucii Komorovskej zo Selca a všetkým mojim blízkym.

SYMBOLY: Hodvábne rúcho Svätého Otca je žiarivo biele, teda slávnostnej liturgickej farby. Dopĺňajú ho jemné zlatisté tóny, akoby odraz večnej slávy. Biela liturgická farba symbolizuje čistotu a nevinnosť srdca Panny Márie. Farebnosť motívu prechádza z tmavších tónov zlatistého okru smerom do bielej, teda do svetla. Nosnou líniou rúcha je jednoduchosť, aby vystihovala posolstvo pápeža Františka a jeho dôraz na ľudskosť.

Hlavný použitý materiál, autorskú netkanú plst' som vytvorila plstením ovčieho rúna. Plst' som sa snažila vytvoriť čo najtenšiu a najjemnejšiu. Samotný materiál, vlna, má pre mňa veľký význam a jej využitie v liturgii má symbolickú rovinu, symbolizuje obetného baránka,

Jana Zaujecová pri šití rúcha

ale tiež dobrého pastiera. Pápežovo pálium, rovnako utkané z barančieho rúna, spočívalo na tejto plsti. Plst' a pálium sa materiálovo a symbolicky prepájajú. Pálium si svätý otec František priniesol so sebou, tvorilo tak súčasť rúcha.

Pálium je pevná stuha utkaná z bielej vlny, ktorá sa kladie na ramená pápeža a arcibiskupov metropolitov. Je špeciálnou insígniou. Páliá sa vyrábajú so silnou symbolikou. Baránky, ktoré pápež každoročne požehnáva na sviatok svätej Agnesy (Agnus – lat. baránok). Klauzúrne sestry z kláštora spracúvajú vlnu pradením a následne z upradenej vlny tkajú páliá. Pálium je teda symbolom baránka na pleciach dobrého pastiera, ktorý sa o svoje ovce stará a s radosťou vezme na pleciah aj tú poslednú zatúlanú, ktorú stratil a znova našiel.

Mitru som vytvorila ako prvú, pretože sa vopred posielala do Ríma. Na Mitre Svätého Otca sa k horizontálnym štruktúram všednosti napájala vertikála smerujúca hore k nebu. V strede ju dopĺňa zlatistá výšivka na plsti z ovčieho rúna.

Výšivka na dalmatikách cituje gregoriánsky notový zápis sekvencie zodpovedajúcej liturgii sviatku sedembolestnej Panny Márie: Stabat Mater dolorosa (Stála Matka bolestivá). Jej realizácia v červenej farbe má za cieľ odkázať nielen na Máriino utrpenie pod krížom, ale predovšetkým pripomenúť obeť, oživenú slávením Eucharistie. Do rúch koncelebrantov som vložila aj akord hodvábov ocelovo modrej. Je citáciou špeciálnej modrastej farby oltárneho baldachýnu v Šaštínskej bazilike a aj Márie ako takej.

Horizontálne ukladanie hodvábných štruktúr a vlákien na rúchu Svätého Otca i na rúchach koncelebrantov a diakonov má tiež svoj metaforický význam. Naznačuje vrstvenie každodennosti poskladané z jednoduchých skutkov, drobných čiastočiek konania. Navrstvené jemné štruktúry naznačujú dlhodobé pokorné snaženie a trpezlivú vytrvalosť, ktoré sa spájajú v harmonický celok. Z jednoduchých

Vdp. Mons Quido Marini, liturgista pápeža Františka v sakristii v Šaštíne s Janou Zaujecovou

občasných skutkov, akoby vrstiev, vzniká harmonické monumentálne dielo nášho života. Je výzvou žiť svoju všednosť, vytvárať svoju svätosť nenápadne každým dňom prežitým

v láske. Tu mi úplne rezonuje myšlienka pápeža Františka: „Každý je darom a zo života môže urobiť dar.“

Jana Zaujecová, Vendelín Sedláček

Obec Trenčianske Stankovce

Práca žiakov školy

Najkrajšia dedina na svete... Toto miesto je tiché-najtichšie. Tu som sa narodil, tu vyrastám. Nikdy na ňu nezabudnem. Jej pôvabné meno je... Trenčianske Stankovce.

Tu každé ráno slnko púšťa svoje nádherné lúče pomedzi oblaky. Keď ma spoza okna lúče teplého, zlatistého slnka poštekli na líčka, je to nádherný pocit. Táto dedinka sa nachádza v objatí rôznych pohorí. Je tu dosť pamiatok. Medzi nimi tu leží a čaká na okoloidúcich aj Rákocziho studnička.

Moja dedina je najkrajšia v lete. Ranné prebúdanie pri nádherných zvukoch prírody je to najkrajšie, čo môžete počuť. Keď jedno ráno potichu pricupkajú lastovičky, do svojich starých

hniezd sa znova nasťahujú, je počuť nádherný štebot pod oknami. Život tu sa podobá životu v raji. Nádherné je to tu aj v zime. Keď vločky štekli detské líčka, počuť iba smiech, žiaden plač. V diaľke vidno zasnežené stromy, ktoré sa ohýbajú pod ťažkými kopcami snehu.

V lesíku nad dedinou je vždy hrobové ticho. Tam nikto nekričí, je to výborné miesto na relax. Tam sa les nehanbí za nič. Všetka tá krása tam je otvorená nonstop. Cestou hore v lese sa nachádza nádherná lúka, na ktorej vykúka

chata „Betlehem“. Celkom hore sa skrýva Malostankovské vresovisko. V dedine sa nachádza nádherný rímskokatolícky kostol, ktorý je odedy do čiernej čiapky a bieleho kabátu. Obecný úrad stá veľký nádherný dom, v ktorom sa nachádza aj Slovenská pošta.

Nikdy nechcem odísť z najkrajšej dediny na svete. Tu som sa narodil, tu chcem bývať a tu chcem aj poslednýkrát vydýchnuť.

Ján Zaťko, 7. A

Posledné Vianoce Jána Mikoláša

Pomaly, ale isto v nás doznievajú ozveny nedávno skončených vianočných sviatkov. Vianoce roku 2021 boli tiež plné obmedzení ako i tie predošlé. Zákazy vychádzania, rušenie kultúrnych a cirkevných podujatí, dokonca obmedzovanie stretávania sa príbuzných. Na niečo také sme neboli zvyknutí – nepáčilo sa nám to a boli sme z tej situácie podráždení a nervózni. Ved' Vianoce sú predsa sviatkami pokoja a stretávania sa ľudí navzájom. No nie vždy to tak bolo. Chcel by som nám všetkým trochu priblížiť Vianoce malej skupiny slovenských mužov pred 80-tich rokov. Vianoce roku 1941.

Bol to vojnový rok. Už niekoľko mesiacov zúrili ťažké boje na východnom fronte, kde zbytočne zomierali mladí muži po tisícoch. Na vojenskom ťažení proti SSSR, po boku Wehrmachtu, sa zúčastňovali aj slovenskí chlapci, príslušníci Slovenskej armády, zoskupení v tzv. Rýchlej divízii (RD). Hneď od začiatku vojny (22. jún 1941) bola RD nasadzovaná do bojov v južnej časti frontu, na Ukrajine. Slovenskí vojaci mali za sebou viaceré ťažké boje, pri ktorých utrpeli veľké straty na životoch i na vojenskej technike (Lipovec – Ščastliva, Kyjev). Najmä situácia automobilovej techniky bola katastrofálna. Dlhé presuny a boje v ťažkom bahnistom teréne vyradili až 80 % vozidiel. Kým v auguste mala RD okolo 1300 vozidiel, v decembri 1941 jej zostalo pojazdných iba 258, takže RD sa stala vlastne pešou divíziou.

Z toho dôvodu prišlo vhod stiahnutie RD z nasadenia na fronte a jej presun začiatkom novembra 1941 na severné pobrežie Azovského

mora do oblasti od ústia rieky Mius po prístav Taganrog, s úlohou chrániť a zabezpečovať tento úsek. Z rozprávania môjho otca si pamätám, ako spomínal na to, aký zážitok bol príchod k moru a pohľad naň pre väčšinu slovenských mužov, ktorí more ešte nikdy predtým nevideli.

slovenskí vojaci na východnom fronte

Z archívov

Nevedeli sa naň vynadávať a skúšali, či je voda naozaj slaná. Veľmi radi vykonávali strážnu službu na samotnom brehu mora. Boli plány, aby RD zotrvala na tejto pozícii počas zimy. Vojaci by sa zotavili z chorôb; mnohí boli podchladení (teplota presahovala -20° C), viacerí mali omrzliny. Zimné oblečenie vojaci ešte stále nemali a mnohí už trpeli na reumatizmus.

Ale situácia na južnom fronte sa zmenila. Červená armáda (ČA) zastavila postup nemeckých vojsk a plánovala protiofenzívu v oblasti Rostova. Z toho dôvodu bola ešte v novembri 1941 RD presunutá do bojov asi 60 km severne od Taganrogu, do oblasti dediny Golodajevka, na brehu rieky Mius. V týchto miestach prebiehali pozíčné boje s ČA za silných mrazov (-29° C) aj v decembri. Väčšina vojakov RD bola od nedostatku stravy telesne vyčerpaná a podchladená. Sužovali ich črevné problémy, krvácanie podnebia, svrab a vši. Tento stav bol dôsledkom dlhého nasadenia bez výmeny a odpočinku, silnej zimy a žiadnej možnosti vyčistiť si oblečenie a obuv.

24. decembra vojaci dostali aspoň teplé rukavice a tričká. Dostali tiež balíčky zo Slovenska, ktoré obsahovali ovocie, alkohol, cigarety a iné drobnosti. Napriek tomu, že sa očakával útok ČA, naši vojaci sa pripravovali na Štedrý večer. V mysli zalietali domov a vybavovali si Vianoce v kruhu svojich najmilších. Dúfali, že sa aj oni vrátia medzi svojich, do bežného života. Vojaci, ktorí neboli priamo v zákopoch, mali viac šťastia. Miestne ženy im upiekli z chlebovej múky koláčiky. Na večeru dostali hovädziu polievku a mäso. Tiež vyfasovali čokoládu, po 190 kusov cigariet Detva, trochu krupičnej kaše a rum.

Slováci si však neužili v pokoji vianočné sviatky. Útok ČA začal po silnej delostreleckej paľbe už 25. decembra ráno o 6. hodine. Slovenskí vojaci útok síce zastavili, ale 26. decembra zavčasu ráno sovietske jednotky prekročili rieku Mius a zaútočili na výšinu v oblasti Golodajevka – Novo-Bachmutskej. Sovietski vojaci prenikli až k obranným postaveniam

slovenských jednotiek a došlo aj na boj zblízka pri použití bodákov a granátov. Slovenskí vojaci museli ustúpiť zo svojich pozícií, ale v priebehu dňa silnou paľbou postup Sovietov zastavili a do 23. hodiny znova obsadili svoje pôvodné pozície. V priebehu 26. decembra RD stratila asi 30 vojakov.

Jedným z nich bol aj náš rodák **Ján Mikoláš**. Narodil sa 19. mája 1919 v Rozvadzoch č. 19, Jánovi Mikolášovi a Kataríne rod. Ježíkovej. Bol druhým z troch detí. Starší brat Štefan bol prvým vysokoškolsky vzdelaným človekom v dedine. Študoval v Bratislave, kde i zostal žiť. Sestra Magdaléna sa vydala za Pavla Králiku a žila v rodičovskom dome.

Ján Mikoláš bol pri odvode 18. apríla 1940 včlenený do delostreleckého pluku č. 11 v Žiline v hodnosti strelník. Prezenčnú službu nastúpil 21. októbra 1940. V januári 1941 bol zaradený ako frekventant do poddôstojníckej školy a od apríla do júna absolvoval kurz vodičov motorových vozidiel. Podľa vojenských záznamov bol tichej, kamarátskej povahy. Poslušný, veľmi snaživý, chápavý, s veľmi dobrým vojenským vystupovaním. Na prelome rokov 1940 – 41 stihol ešte dovolenku. To bolo posledný krát, čo sa videl so svojimi blízkymi. 23. júna 1941 odišiel na front s 2. batériou 11. delostreleckého pluku a 26. decembra 1941 padol v boji pri osade Novo-Bachmutskej (v súčasnosti Rusko, pri hraniciach s Ukrajinou). Príčina smrti je vo vojenských záznamoch uvedená – priestrel dutiny lebečnej. No podľa spomienok rodinných príslušníkov (Ján Králik),

zomrel po zásahu míny. Pohreb bol 27. decembra 1941 na vojenskom cintoríne v Novo-Aleksandrovskej (pri ceste do Golodajevky), ale 31. júla 1942 bol exhumovaný a 2. augusta 1942 pochovaný na cintoríne slovenských hrdinov v Mariupoli podplukovníkom duchovnej správy Deziderom Kiššom.

Čo dodať na záver? Škoda každého mladého, zbytočne zmareného života. Násilne prerhnutú niť života každého človeka je ťažko nahradiť. Aj mladý Ján Mikoláš mal určite v živote svoje poslanie, ktoré nemohol naplniť.

Nezostali po ňom žiadne deti, len smútok a spomienky jeho najbližších a známych. Spomeňme si aj na neho vo svojich spomienkach a modlitbách pri čítaní jeho mena na pamätníkoch pri Obecnom úrade v Trenčianskych Stankovciach alebo na cintoríne v Rozvadzoch.

Slavo Tomík

Pramene a lit.:

- MIČIANIK, P. Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu III., str. 21 – 46.
- Rodná matrika v Trenčianskych Stankovciach.
- Úmrtná matrika v Trenčianskych Stankovciach.
- Vojenský historický archív v Bratislave.

slovenskí vojaci na východnom fronte

Fotografia dostala život

Pátrali sme

V minulom čísle Hlasu sme v rubrike Historické foto zverejnili fotografiu ľudí zo Sedličnej počas fašiangových osláv z roku 1959. Člen redakčnej rady Štefan Šmatlák nám pomohol identifikovať ľudí na fotografii.

Zľava, pred kárickou je Alojzia (Lojzka) Ondrková a Pavol Dohňanský (Štefanovej babky brat, otec Jána), na káricku Mariška Sýkorová, rod. Šebáňová (mama Jožka Sýkoru), za ňou na káricku je Katarína Sýkorová (jej dcéra bola vydatá za Štefana Kadáka a teraz žije v Kanade s pánom Januškom z Malých Stankoviec), s fľašou v ruke je Gabriela Orságová, rod. Šmatláková (bývalá kostelníčka, najmladšia sestra Štefanovho otca). Naľavo od nej je Božena Hrušovská, rod. Dohňanská (mama Milana Hrušovského zo Sedličnej).

Potom napravo od Gabriely Orságovej je Magda Dohňanská, rod. Chudá (manželka Pavla a mama Jána), ďalej mama speváčky Danky Hrušovskej pani Hašková, potom vidieť len hlavu - to je Štefanova babka Anna Šmatláková, rod. Dohňanská, s harmonikou Štefanov dedko Adam Šmatlák, Marta Dohňanská, rod. Kaššová, Ján Dohňanský, Katarína (Kačka)

Dohňanská, rod. Ďurišová (teta Jána Ďuriša z Veľkých Stankoviec), pod ňou jej vnúčatá Milan Hrušovský a Emília Petrášová, rod. Hrušovská.

A celkom vpravo sú Štefanovi rodičia Štefan Šmatlák a Emília Šmatláková, rod. Sýkorová.

Redakčná rada

Vznik spoločného JRD - 9. 12. 1971

Výročie družstva

V novembri minulého roka uplynulo 50 rokov od zlúčenia pôvodných obcí Rozvadze, Malé Stankovce, Veľké Stankovce, Sedličná do spoločnej obce Trenčianske Stankovce. V decembri a v januári sme si pripomenuli 50. výročie zlúčenia jednotlivých roľníckych družstiev (JRD) do spoločného JRD Inovec. Ako to bolo v daných rokoch sme zistili v kronikách obce a JRD.

Zlúčeniu predchádzali organizačné práce, ktoré riadil prípravný výbor JRD z jednotlivých obcí.

Za Veľké Stankovce: Holička Jozef - predseda, Štefan Škyta - ekonóm. Za Malé Stankovce: Štefan Horáček - predseda, Alica Lahká - ekonóm. Rozvadze zastupoval Anton Beták - predseda, Emil Tomík - ekonóm. Za Sedličnú

Jozef Staník - predseda, Ľubica Zajacová - ekonómka. Selec zastupovali Štefan Puna - predseda, Stanislav Cagalinec - ekonóm.

Prvé zasadnutie prípravného výboru na zlúčenie družstiev riadil Ing. Pavlík, vedúci inžinier Okresnej poľnohospodárskej správy (OPS), ktoré sa konalo 24. augusta 1971. Za organizáciu výrobnéj časti nového JRD bol zodpovedný

Jozef Holička a Stanislav Cagalinec za organizáciu ekonomickej časti.

Dňa 9. decembra 1971 sa v kultúrnom dome vo Veľkých Stankovciach uskutočnila ustanovujúca spoločná členská schôdza piatich JRD, ktoré začali od 1. januára 1972 spoločne hospodáriť pod názvom JRD Inovec Trenčianske Stankovce.

Vklad jednotlivých družstiev do spoločného hospodárenia k 1. 1. 1972:

Obec	Výmera poľnohospodárskej pôdy	Výmera ornej pôdy	Počet členov	Hovädzí dobytok	Ošípané
Veľké Stankovce	497,56	342,93	125	351	297
Malé Stankovce	162,28	105,68	50	79	84
Sedličná	80,25	66,56	29	64	70
Rozvadze	156,51	98,09	45	112	214
Selec	765,40	283,35	123	351	121
Celkom	1 662,00	896,61	372	957	786

Zasadnutia sa zúčastnili okrem členov JRD zástupcovia ONV, OPS, predsedovia bývalých národných výborov. Na schôdzi boli prítomní členovia JRD z jednotlivých obcí v počte 239 členov. Za Veľké Stankovce 76 členov, Malé Stankovce 29 členov, Rozvadze 30 členov, Sedličná 13 členov, Selec 91 členov.

Na ustanovujúcej členskej schôdzi boli zvolené základné orgány družstva. Do predstavenstva JRD bolo zvolených 15 členov. Za predsedu JRD bol zvolený Jozef Holička, za podpredsedu Štefan Hornáček, za predsedu revíznej komisie Pavel Haško, predsedu sociálno-kultúrnej komisie zastával Stanislav Cagalinec, za predsedu komisie bezpečnosti práce bol zvolený Štefan Puna.

Na prvom zasadnutí predstavenstva boli prerokované stanovy JRD, rokovací, pracovný poriadok a zásady odmeňovania.

Hospodárske vedenie JRD začalo v roku 1972 pracovať v nasledujúcom zložení: predseda - Jozef Holička, ekonóm - Stanislav Cagalinec, agronóm - Ing. Marián Siváň, zootechnik - Ing. Viktor Hricko, mechanizátor - Ing. Eduard Konta.

V priebehu roka 1972 bolo družstvo organizačne rozdelené na dve strediská s centrálnym riadením. Stredisko Stankovce s výmerou 896 ha poľnohospodárskej pôdy (z toho orná pôda 614 ha) a stredisko Selec s výmerou 766 ha poľnohospodárskej pôdy (z toho orná pôda 283 ha).

Jozef Holička - prvý predseda

Jozef Holička

Pomerne mladý funkcionársky kolektív čakalo veľa náročnej práce. Zastaraný strojní park, chýbajúce opravárenské priestory, ustajňovacie kapacity pre dobytok nevyhovujúce, takmer bez mechanizácie v Rozvadzoch, Malých Stankovciach, Sedličnej.

K 1. 1. 1975 došlo k pričleneniu majetku cukrovaru Trenčianska Teplá s rozlohou 315 ha (orná pôda 270 ha).

K 1. 1. 1977 došlo k ďalšiemu rozšíreniu družstva o JRD Krivosúd Bodovka s rozlohou 470 ha (orná pôda 270 ha). V roku 1978 hospodáril JRD Inovec na ploche 2 441 ha poľnohospodárskej pôdy (orná pôda predstavovala 1 430 ha).

Roľnícke družstvo bol až do 90-tych rokov najväčším zamestnávateľom v obci. V danom období zamestnávalo JRD okolo 440 pracovníkov. Priemerný vek pracovníkov družstva bol pomerne vysoký. V roku 1978 tu pracovalo 205 dôchodcov, bez ktorých by JRD nevládalo náročné úlohy najmä v sezónnych prácach a bolo by odkázané na zvýšenú brigádnickú výpomoc.

Družstvo okrem základných činností v oblasti rastlinnej a živočíšnej výroby malo i pridruženú výrobu. Patrili sem samostatné strediská pri výrobe ľahkej obuvi v Selci, píla v areáli družstva, kovovýroba a výroba liatych asfaltov, ktorá bola veľmi rentabilná.

Jozef Kadák

To boli najkrajšie časy

Výročie družstva

Keď sme začali pripravovať materiál do novín HLAS k téme zlúčenia Jednotných roľníckych družstiev do jedného celku, napadlo nás, že by bolo dobré počuť a zapísať slová autentických účastníkov tej doby. Sadli sme si s kolegami a vytipovali si ľudí, ktorí boli pri zlúčení družstiev. Z celej plejády mien sme sa dostali k paniam v najlepších rokoch a so zmyslom pre guráž a aj humor zároveň – urobili sme rozhovor s pani Ol'gou Bučkovou a pani Alicou Godálovou.

Dnes môžem povedať, že toľko energie, ktoré pri spomienkach na roky prežité prácou v roľníckom družstve v Trenčianskych Stankovciach dávali obe pri rozhovore, kde sršala dobrá nálada a životný nadhľad, som už dávno nepočul a nezažil.

Pod'me však k téme, a tou boli časy zlúčenia družstiev a roky, ktoré prežili činnosťou prácou v JRD ČSSP Trenčianske Stankovce.

Zaujímalo nás, kto bol hnacím motorom zlúčenia jednotlivých družstiev. Pani Ol'ga a Alicu si už nespomínali presne, no zhodli sa - ako povedala pani Alicu: „*To prišlo z vrchu, z okresu, z OPS...*“ A pani Ol'ga doplnila: „*To išlo politicky, aj cez okresný výbor strany.*“ Zhodli sa na menách z obce – Holička, Staník, Ako, Horňáček, aj riaditeľ školy pán Nad'ovič sa angažoval a ďalší. Pani Alicu povedala: „*Voľakedy sa dostal rozkaz a už sa konalo.*“

Ako toto spojenie prijali ľudia pracujúci v jednotlivých družstvách? To bola ďalšia téma. Pani Alicu: „*Ľudia sa aj trochu obávali, najmä zlúčenia so Selcom, bolo to najmä kvôli výnosom pri žatvách...*“ A pani Ol'ga doplnila: „*Naši chalani sa vždy rozprávali pri žatve, že ideme tie selecké polokmene kosiť... No proste to tak bolo. Na rovinách ako Niva boli aj 70 metrákové výnosy z hektára a keď sa to spriemerovalo s výnosmi spod hôr, tak sme sa dostávali k priemeru 35-36 metrákov. No neskôr sa tam „junčovina“ chovala, zotrúvalo sa to a bolo dobre.*“ Obe pamätníčky sa zhodli, že pripojenie Selca bolo nariadené zo štátnych a straníckych orgánov.

Pri spomienke na tie roky sa obom ženám iskrilo v očiach a padla aj nejedna slza radosti zo spomienok. Za všetko hovoria slová pani Ol'gy: „*Keď sme chodili do Selca, to bola veľká paráda, ozaj pekný obrázok, keď sa objavil na obzore nový senník a v ňom bolo skoro 7 tisíc kubíkov sena, to vždy voňalo široko-daleko...!!!* A tie traktory ako chodili po kopcoch a robili tie nádherné „*riadečky a medzierky*“, to bola taká krásna, ba až pasia!“

V rozhovore sme sa dostali aj k dobe, keď neskôr pribudli pracovníci štátnych majetkov do spoločného družstva. Zaujímalo ma ako sa k tomu postavili oni. Zhodli sa obe, že boli radi, že však oni tam až tak nezarábali ako v družstve. A keď už sa niekomu neľúbilo, tak, ako povedala pani Ol'ga: „*Dali sme mu výplatu v trojkorunáčkach, vtedy boli aj také, do sáčku a to bola, pánečku, výplata. Toľko ešte nemali...!*“ Pani Alicu dodala: „*Všetkých sme ich prijali za svojich, veď sme mali v tej dobe hádam aj 400 zamestnancov!*“

Zaujímalo ma, či sa našli aj takí, ktorí hndrali, či nesúhlasili so zlúčením družstiev. No nevedeli si spomenúť, no ak aj boli a hndrali, tak skôr či neskôr bol každý spokojný. Veď družstvo pomáhalo ako sa dalo. Pani Alicu povedala: „*To družstvo žilo, pomáhalo zamestnancom ako sa dalo, pôžičkami, pomocou pri výstavbe domov, liečebnými poukazmi, rekreáciami, deti posielali do letných táborov, organizovali sa družobné výjazdy do zahraničia.*“ Ol'ga doplnila: „*Keď mala prísť nejaká delegácia, tak sa poupratovalo, porobilo, nikto nestál bokom. A keď sme išli kdesi na rekreáciu, ešte nám aj vačkové dali, to sme si veľmi vážili. Mohli sme ísť aj do Juhoslávie, Bulharska, do Tatier. A viete, čo nám všetci závideli? Tú našu kuchyňu, tam sa dobre varilo!*“

Samozrejme, nedalo sa nespomenúť aj na to, čo každú prácu spája, a to sú zážitky, či už v práci alebo v súvislosti s ňou. Legendárne boli výročné schôdze, ktoré mávali pre veľký počet zamestnancov vo veľkej sále Meriny v Trenčíne. Nejednenkrát im vyhrávala kapela Bodovanka, ktorej boli veľkým sponzorom už v tých časoch.

Aj toto si ľudia veľmi vážili. A prišlo aj na iné zážitky a huncútstva. Prespaté noci v traktorech, poprihýbané topánky, ženské atrapy do postelí starých mládenčov na družstevných výletoch a podobne...

Pani Oľga spomína: „Vieš čo to bolo?! Od polovičky decembra sa varilo slaninkové, hrali

sa karty a to bolo najlepšie obdobie, toto „vánočné“!!!“ A pani Alicia kontruje: „A na fašángy sme doniesli každá jedna šišky alebo fánky..., to boli pre nás najkrajšie časy! Všetci sme sa kamarátili, nikto na nikoho nežaloval!“

„A naši chalani? Všetci si predstav, oni si vedeli na kolene aj 30 ročné kombajny opraviť, všetko mali stopercentné. To bolo pre nich viac ako vzťah k tým strojom,“ dodali unisono.

Že to bolo v tých časoch veľmi zaujímavé a pestré, veríme obom ženám na sto percent. Ved' v tých časoch drobné družstvá a v tom politickom systéme čo bol, nedokázali fungovať. Asi malo zmysel to zlúčenie. Potom však prišla politická zmena, boj o prežitie družstiev, nastal rozvoj súkromného podnikania a tento kurz nabralo aj stankovské družstvo. Ale to už je iná téma.

Veríme bývalým družstevníkom, že pri pohľade, kde sa stratila šanca uplatniť sa našim hospodárom v dnešnej dobe, keď je v obchodoch tovar častokrát pofidérnej kvality, že im, ako hovorí pani Oľga: „Srdce ide puknúť od bolesti, keď vidia, čo sa všetko udialo...“

Ďakujeme pani Oľge Bučkovej a pani Alici Godálovej za ich slová a spomienky. Bolo to jedno neuveriteľné popoludnie v ich spoločnosti, pri ktorom človek veľmi pookrial.

Dušan Pevný

Družstevníčky pri triedení zemiakov

Historické foto

Pieseň - Tichá noc

Zaujalo nás

Niet hádam človeka, ktorý by nepoznal najznámejšiu vianočnú pieseň Tichá noc. Text tejto piesne bol preložený do mnohých svetových jazykov, ale melódia, samozrejme, zostala nezmenená. Ale málokto asi vie, že táto pieseň už viac ako 200 rokov umocňuje čaro Vianoc a dojme hádam každého. Tichá noc sa v súčasnosti spieva už vo viac ako 200 jazykoch. Aj na Slovensku sa táto svetoznáma rakúska pieseň hrá a spieva v období adventu a Vianoc nielen v kostoloch, ale i na adventných a predvianočných koncertoch v divadlách a koncertných sálach. Ľudia ju počúvajú aj v domácnostiach či na verejných priestranstvách.

Písal sa rok 1816. Bol to mimoriadne ťažký rok. Akoby nestačilo, že Európa ešte stále krvácala po napoleonských vojnách, ešte aj tá zima nie a nie skončiť. Snež padal aj v júli! Bol to rok bez leta. Obyvateľstvo sužovali silné búrky, krupobitá, povodne a hlavne hlad. Úroda bola úplne zničená. Určite si mnohí mysleli, že prichádza koniec sveta. Nikto vtedy netušil, že katastrofickú situáciu má na svedomí sopka Tambora na indonézskom ostrove Sumbawa, ktorá vybuchla v predchádzajúcom roku a po desať dní chrlila do atmosféry popol, lávu, kamene a plyny...

V malej rakúskej dedinke Mariapfarr (Salzbursko) druhým rokom pôsobil ako pomocný kňaz Joseph Mohr. Pod tlakom toho, čo sa okolo neho dialo, napísal 6-slohovú báseň Tichá noc. Napísaný text čakal dva roky na zhudobnenie. Mohr bol už kňazom v malom mestečku Oberndorf, 20 km od Salzburgu. Tu sa zoznámil s učiteľom Franzom Xaverom Gruberom z Arnsdorfu, ktorý v Oberndorfe zastupoval organistu a požiadal ho, aby k jeho básni skomponoval vhodnú melódiu s dvoma sólovými hlasmi a so sprievodom gitary, pretože organ mal poruchu. A bola to zvláštna porucha, do organu sa dostali myši a prehrýzli mechy. Pred Vianocami Gruber skomponoval hudbu k Mohrovmu textu a novú vianočnú pieseň spolu zaspievali v tamojšom kostole sv. Mikuláša 24. decembra 1818. Gruber, dojatý textom piesne a jeho posolstvom pokoja a lásky, skomponoval za necelú hodinu nesmrteľnú melódiu, ktorá sa rýchlo šírila i do ďalších miest a obcí v Rakúsku aj iných krajinách.

Joseph Mohr (1792-1848) vyštudoval teológiu a v roku 1817 bol vysvätený za kňaza. Okrem Oberndorfu pôsobil aj vo Wagraime, kde zomrel. Jeho hrob ešte stále navštevujú domáci a zahraniční turisti, najmä počas vianočných sviatkov.

Učiteľ a organista Franz Xaver Gruber (1787-1863) pochádzal z dedinky Unterweit-zburg, kde sa narodil ako tretie dieťa v rodine chudobného tkáča. Jeho otec spočiatku o talente syna a jeho láske k hudbe nechcel ani počuť. Nadaného chlapca podporoval aspoň učiteľ, ktorý ho učil noty a hru na organe. Raz učiteľ ochorel a na obdiv miestnych veriacich ho skvele zastúpil dvanásťročný Franz. Hral tak nádherne, že obmäkčil aj otca, ktorý mu nielen dovolil ďalej sa hudobne vzdelávať, ale mu dokonca sám kúpil harmónium. Po štúdiách Gruber pôsobil ako organista v Arnsdorfe, neskôr v Oberndorfe spolu s kaplánom Mohrom. Zomrel v roku 1863 v mestečku Hallein, kde bol správcou chóru. Počas svojho života skomponoval okolo 90 cirkevných skladieb. Rovnako ako Mohr ani Gruber neupadol do zabudnutia. Na škole v Arnsdorfe je pamätná tabuľa pripomínajúca rodisko piesne Tichá noc, svätá noc. Dom, v ktorom skladateľ zomrel, zdobí jeho reliéf.

Oberndorf - kaplnka

Bronzový reliéf autorov

Kostol sv. Mikuláša v Oberndorfe dnes už nestojí. Bol natolko poškodený početnými povodňami, že ho museli zbúrať. V rokoch 1924 – 1936 bola na jeho mieste postavená Kaplnka Tichej noci.

A vedeli ste, že 24. decembra 1914 tisíc vojakov v zákopoch pozdĺž 50 kilometrovej vojnovnej línie na západnom fronte zložilo svoje zbrane a helmy a začalo spievať Tichú noc, každý vo svojom materinskom jazyku? Aj vtedy sa aspoň na okamih zastavil čas.

Tichá noc je zvláštna pieseň. Preložili ju až do 200 jazykov a nárečí a vždy sa začína tými istými slovami: „Tichá noc, svätá noc“. A naozaj, keď sa po polnočnej začne spievať, tak skoro každému prinesie pocit, akoby sa celý svet aspoň na chvíľu stíšil. Všetci síce spievajú, ale každý akoby sa pritom ponáral do svojich vlastných intímnych pocitov, do spomienok na svoje detstvo, domov a rodinu, a často aj na tých, ktorí tu už nie sú. Tichá noc, svätá noc – pieseň, ktorá dokáže vyvolať toľko emócií! Tak nech nám vo vnútri zostane ten nádherný pocit pokoja z tejto piesne, a to nielen v predvianočnom období a počas Vianoc, ale po celý rok.

Štefan Šmatlák

Staviteľ - Štefan Zlatoš

Historické postavy

Otec pána Štefana Zlatoša, tiež menom Štefan bol gazdom na majetku v Sedličnej, ktorý patrilo rodine Zsolnayovcov. Bol vdovcom. Rozhodol sa, že sa ožení. Za ženu si vybral Katarínu Bočákovú. Bola mladá a vydávala sa v deň svojich 18-tych narodenín. Do roka sa im narodil syn, ktorému dali rovnaké meno – Štefan, a o ktorom ideme písať.

Písal sa rok 1911 a maličky Štefan sa narodil 25. mája. Postupne sa rodičom Štefana narodili aj tri dievčatá.

V tom čase prišla 1. svetová vojna a otec Štefan musel narukovať. Narukoval na taliansky front. Bol trubačom. Jedného rána, keď trúbil budiček, ho zamieril nepriateľ a strelou mu

vážne poranil obe nohy. Bolo to smrteľné zranenie. Ešte stačil svojej žene napísať lístok, na ktorom bolo napísané: „Katerina, s Tebou sa rozlúčam, Bohu Ťa porúčam.“ A zomrel. Na lístku boli ešte stopy krvi. Katarína ho opatrovala až do smrti. Tretie dievča sa narodilo až po Štefanovej smrti.

Pre mladú rodinu, ktorá stratila otca, nastali veľmi zlé časy. Nemali kde bývať, nebolo peňazí. Syn Štefan pomáhal mamke ako mohol. Ako najstarší sa staral o tri mladšie sestry. Takto mohla mamka robiť, vtedy sa to volalo na panskom, tiež u majetnejších gazdov. Bývali kde sa dalo. A tak utekal čas.

Keď mal Štefan 12 rokov, chodil pomáhať do Trenčína na stavby, ktoré patrili staviteľovi Baritúzovi. Ten si ho všimol, že je šikovný a keď mal 14 rokov, zobral ho za učňa murára. Baritúzovi bolo chlapca ľúto v akých podmienkach žije a keď mal Štefan 15 rokov, urobil s ním dohodu, že mu dá materiál na dom a on si to potom odrobí. Tak postavil izbu, kuchyňu a komoru.

Po čase sa z učňa stal tovariš a keď dospel, začal aj sám podnikať. Stavali domy v Stankovciach a v okolí. Už ako skúsený murár – majster mal aj učňov. Boli to napríklad Štefan Poruban (Ičán), Pavol Medvedík a Ján Haško. Celkom sa mu darilo.

Rozhodol sa postaviť pre seba veľký dom, ktorý v tom čase mal málokto. Dom mal veľký dvor a možno si niekto ešte pamätá na múriky na Zlatošovci. Hrávali tam muzikanti z Moravy, zo Strání. Veľa Stankovčanov spomína dodnes na staviteľa Zlatoša ako im postavil ich dom, či prístavbu k domu alebo gazdovstvu.

Štefan bol veselý, mal rád spoločnosť, rád si zaspieval. Jeho obľúbená pieseň bola: „Široko d'aleko v tatranskej zemi, tam, kde odpočívajú moje potešenie...“

V roku 1943 sa ako 32 ročný oženil. Mal nás dve deti. Mňa, dcéru narodenú v roku 1944 a syna Jozefa, narodeného v roku 1946. Mali sme všetkého dostatok. Otec bol veľmi starostlivý. Posledná stavba, ktorú dokončil, bola fara v Trenčianskej Turnej. Zomrel tragicky pri ceste zo susednej obce v roku 1953 ako 42 ročný.

Emília Strušková

Štefan Zlatoš, vpravo Ičko Poruban

Deti Emília a Jozef Zlatošovci, manželka Emília Zlatošová

Slovenský múr

Tip na výlet

Jedna z vlastností nás Slovákov je, že radi cestujeme, spoznávame cudzie kraje, prírodné zaujímavosti, kultúrne, historické a technické pamiatky. A častokrát sami nevieme, čo vlastne máme doma na Slovensku a čo nám môže závidieť svet. Slovensko ukrýva niekoľko čarovných a záhadných miest, ktoré sa oplatí navštíviť. O jednej takejto rarite sa dozviete aj v tomto článku a je to zároveň pozvánka a tip na výlet.

Hádam niet ani v našej obci človeka, ktorý by aspoň raz nepočul o slávnom Čínskom múre, ktorý je vidno aj z vesmíru. Ale asi málokto vie, že aj na Slovensku máme múr a nie hocijaký. Volá sa **Val obrov** a mnohí ho poznajú aj pod názvami ako **Spečený val**, **Dlhý val** alebo **Slovenský čínsky múr**. Prívlastok „čínsky múr“ dostal pre jeho dĺžku. Tá sa odhaduje na viac ako 60 kilometrov vzdušnou čiarou. Tiahne sa od vrchu Sitno na juh, cez Štiavnické vrchy, Pečene, Dudince a Dolné Semerovce, až k rieke Ipel’.

V súčasnosti je val značne rozpadnutý a vplyvom poľnohospodárskej činnosti, lesnej ťažby a budovania ciest sa neustále zmenšuje. V čase svojho vzniku bol na niektorých miestach až 16 metrov široký a na výšku meral až 8 metrov. Bol postavený zo zeminy a kamenia, ktoré spevňovali drevené palisády a trámy.

Dodnes sa presne nevie, kto val postavil a za akým účelom. Podľa ľudovej povesti jednu z najväčších záhad Slovenska postavili čerti, aby oddelili pekló od zeme. Ľudia tomu verili

najmä preto, že celý val bol obhorený, z čoho vznikol aj názov „Spečený val“. Neskôr sa však zistilo, že išlo iba o klasické vyhorenie a nie o nejaké čertovské kúzla.

Výstavba valu bola zrejme dobre organizovaná, nakoľko sa v ňom nachádzajú miesta s veľkými kamennými blokmi, s ktorými musel manipulovať dostatočný počet osôb, nakoľko moderná pomocná technika v tom čase ešte neexistovala. Studňa vysekaná do skaly či pozostatky mostov zase naznačujú, že v blízkosti valov sa nachádzali obývané osady. Zaujímavými sú aj tunely vysekané do skál, používané ako tajné chodby.

Svoj názov však dostal podľa textu v mytologických piesňach zvaných Eddy, kde s bohmi bojoval obor Surtr. V minulosti neboli vysokí ľudia ničím výnimočným. Potvrďujú to aj náleziská hrobiek, ktoré po tisícročia ukrývali telá bojovníkov merajúcich od dvoch do dva a pol metra. Podobné nálezisko bolo objavené aj pod Tatrami. Názov Val obrov potvrdila aj prvá zmienka z 13. storočia, kedy dostal názov Fossa giganteum, čo v preklade znamená už spomínaný Val obrov. Možný vznik sa datuje do obdobia Veľkej Moravy (9. a 10. storočie), ale hovorí sa aj o 4. alebo 6. storočí pred naším letopočtom. No v blízkosti Valu sa našli rôzne kamenné predmety a sekery, ktoré boli vyrobené okolo roku 5000 pred naším letopočtom. Je teda možné, že základy Valu obrov môžu byť ešte staršie ako egyptské pyramídy.

Takže, kto chce spoznávať zaujímavé miesta, nemusí vždy cestovať do zahraničia. A keď budete mať chuť a čas ísť na zaujímavý výlet, tak skúste ísť po stopách nášho Slovenského „čínskeho“ múra.

Štefan Šmatlák

Bobrie priehrady na našich potokoch

Z chotára

Ľudia sa v tomto čase prechádzajú po všetkých kútoch stankovského katastra a naberajú dych a kondíciu po sviatočných voľných dňoch. Zároveň pohybom na čerstvom vzduchu naberajú pozitívnu energiu a keď sa k tomu pridá vykúkajúce slniečko je o parádne zážitky postarané.

Ľudia si nachádzajú postupne miesta, ktoré sú pre nich zaujímavé, stretávajú sa navzájom na chodníkoch, rybníkoch, cestičkách, pri behu či bicykloch, mnohí si začínajú nachádzať cestu k Aleji ovocných stromov, ožívajú športoviská. Človek je skrátka tvor spoločenský a príroda je skvelé miesto na oddych, relax či konverzáciu v rámci rodiny, priateľstva, susedstva.

A na týchto prechádzkach je možné vidieť všeličo. Napríklad aj bobrie hrádze na našich potokoch. Bobor, stále pre nás exotické zviera

z dokumentárnych kanálov, je skrátka tu, blízko našich príbytkov. Že je staviteľom neuveriteľných vodných diel už preukázal na filmových záberoch z nejednej rieky či potoka. No že si podobnú stavbu, a nie jednu, môžeme pozrieť na vlastné oči, kúsok od našich domov, tomu by sme ešte pred pár rokmi neverili.

A tak vám aspoň jednu bobriu vodnú stavbu ponúkame na fotografii Seleckého potoka, blízko Čističky odpadových vôd v Rozvadzoch.

Dušan Pevný

Volá Londýn

Zápisky z mladosti

Ešte dávno pred príchodom Nemcov otec aj s mamou chodievali susedovom šikmo oproti. Chodili počúvať rádio. Mali ho na peknej lesklej skrinke a najviac sa mi z neho páčil ten plytký, ale širokánsky širák. Zvláštne pípalo, škripalo a ujúkalo, ale potom začalo hovoriť. Pekne a čisto, dosť hlasno a dosť dlho.

Sedeli sme v tej veľkej prednej izbe, čo má okno na cestu. To bolo zastreté ťažkou tmavou látkou a na vrchu bola aj deka a celkom hore to bolo prišité na latke, ktorá sa aj s celou zatemňovacou záclonou zasunula do kramlíčiek nad okrajom okna. Áno, okná sa museli dôkladne zatemňovať tak, aby vonku nebolo vidno presvitať svetlo ani len najužším priezorom. Vonku chodili hliadky, ktoré dôkladnosť zatemnenia kontrolovali, a keď to nebolo v poriadku, zaklepali na rám, domáci popravovali záves a oni zopakovali zaklepanie na rám, akože - v poriadku. Ak zaklepali na sklo, znamenalo to: „Príďte k bráne!“

Pravda je, že toto tiež mohlo znamenať dve až tri veci. Niečo naozaj nebolo v poriadku alebo chceli len po štamperlíčku, alebo niekto z nich iba chcel ukázať ako je dôležitý, ale aj - ulej!

V rádiu zaznelo zvučné: „Bum, bum, bum,“ a skoro s doznením toho gongu zaznel príjemný, zásadne mužský hlas: „Volá Londýn!“ Príjemne, ale dôrazne a akoby sviatočne mi to vtedy pripadalo. Po neviem akých rokoch tejto spomienky si zrazu uvedomujem, že neviem, koľko to takto trvalo. Zdá sa mi ale, že niekedy pred koncom príchodu ruských vojakov to bolo naposledy.

K onej debate po správach vtedajšieho Rádía Londýn ešte jedna faktická poznámka. Dnes 76 rokov po tom by som ohromne rád videl otcovu tvár a jeho reakcie, osobitne, ak snáď padla občas aj otázka smerom na otca tzv. „pod pás“,

že ako to tam proti tomu Hitlerovi „bojovali“.

Ak sa vrátíme naspäť k rádiu, dnes vôbec nemám predstavu, ako dlho po príchode Nemcov sa stala príhoda, ktorú sa pokúsím vyrozprávať. Pri voľaktorom zidení pri rádiu ešte skôr ako zaznelo oné príslovečné bum, bum, bum bolo zjavne počuť na dverách, či snáď za tými dverami z kuchyne do parádnej izby nápadné šramotenie.

Treba ale doložiť, že už najmenej zo päť týždňov v zadnej časti dvora, kde bola akási „letná“ kuchyňa, ako sa bežne hovorilo „vzadu“, bolo ubytovanie nemeckých vojakov.

Ako reakciu na šramotenie gazdiná vstala a išla pozrieť, čo sa deje. Ako sa snažila dvere otvoriť, tie sa rozleteli a do izby doslova „vpadol“, samozrejme, bez pádu – nemecký vojak! Všetci v izbe doslova ustrnuli a vojak sa rozhladel a povedal: „Dobry viečur!“ (po poľsky) ... a ešte nedopovedal a zaznelo známe: „Bum, bum, ...“ Domáci pán stihol, priam bleskove, rádio vypnúť! Nastalo hrozné mučivé ticho a aj vtrelec, ktorý tu vpadol, stratil dych. Všetci stáli – doslova ako solné stĺpy a určite tu platilo štandardné úslovie: „Krví by sa v nich nedorezal!“ Priam neskutočne šokovú situáciu (domáci určite neboli v stave vydať zo seba slovo!) ukončil vtrelec. Ten previnilo a doslova trasľavým hlasom – neprirodzene a nasilu, priam koktavo „vysúkal“ zo seba slova: „Ja jestem dobry Niemec!“ Prvá sa prebrala zo strnulosti moja mama a tichým hlasom vyslovila otázku: „Wy ste Poliak?“

autor v čase vojny

Poľský Nemec pán Volker Tippel (lebo tak sa volal) mal troch spolubojovníkov. Zatiaľ, čo on bol možno už do päťdesiatročný, kolegovia boli mladí chlapi, len málo cez 20 rokov mali. Gazdiná, keď upiekla napríklad tvarohové či lekvárové buchty, nevynechala ani okupantov, ktorí akoby postupne okupantmi prestávali byť.

Táto takmer pohoda v žiadnom smere nepripomínala vojnovú situáciu. Občasné večerné pobyty Volkera vpredu nevyvolávali u kolegov podozrenia vzhľadom k jeho rečovej znalosti a aj vekovej blízkosti s domácimi. Napokon aj stav v celej obci mal nie priveľmi odlišný charakter. A zásadne sa žiada zdôrazniť, že ani aktivity miestnej skupiny gardistickej jednotky nemali nijak expanzívny či provokujúci sklon.

Raz ráno stáli Nemci nastúpení na ulici, mama ma upozorňovala, aby som sa priveľmi neobzeral na Nemcov, lebo to nemajú radi. Dohonil nás pán Tippel a udýchane hovoril, že sa prišiel rozlúčiť, lebo v priebehu dňa odchádzajú. Smutne, ale predsa nemecky obradne, stojac v pozore, povedal: „Zbohom!“ Na to mama namietala, že veď po vojne sa možno ešte stretne. Odišli vraj nadržanom 23. marca a vraj sa po ceste dostali do prestrelky, z ktorej najskôr z nich nezostal nik nažive.

Už v tú noc spali u nás vojaci útočiacej armády, v tomto prípade to boli Rumuni. Tak skončilo počúvanie Rádía Londýn a vlastne už som ho potom nikdy viac nepočul.

Dušan Ochodnický

Korzika 2021

Na potulkách svetom

Ostrov Korzika bol v hľadáčku našich aktivít už niekoľko rokov. Vždy ale dostala prednosť expedícia do nejakých iných vysokých hôr a na tento ostrov akosi nikdy nezostal čas. Vzhľadom na pandemickú situáciu nebolo možné v roku 2020 naplánovať a uskutočniť žiadnu vážnejšiu expedíciu mimo Slovenska. V roku 2021 sa situácia v letných mesiacoch zmenila k lepšiemu, a preto sme sa rozhodli, že to teda s tou Korzikou skúsime.

Na vrchole Paglia Orba

Samotná Korzika je štvrtý najväčší ostrov v Stredozemnom mori patriaci Francúzsku. Zo severu na juh má 183 km a široký je 83 km. Žije na ňom približne 280 000 stálych obyvateľov a prapôvodných potomkov Talianov a Francúzov. Pôvodné obyvateľstvo Korziky je však jazykovo a kultúrne najviac príbuzné Talianom.

Určite najznámejším z obyvateľov Korziky bol francúzsky cisár Napoleon Bonaparte, ktorý sa narodil v terajšom hlavnom meste Korziky Ajaccio. Pre samotných ostrovanov zostal však dodnes najslávnejší Pascal Paoli, ktorý v roku 1768 vyhlásil prvú nezávislú korzickú vládu. Od tohto roku je Korzika súčasťou Francúzska. Oficiálnym symbolom Korziky je maorská hlava.

Morské pobrežie Korziky je 1100 km dlhé. Je na nich niekoľko krásnych pláží a dokonca v hlavnom meste Ajaccio je krásna pláž kúsok od centra mesta. Samozrejme, Korzika je veľkým ťahákom aj pre tých, ktorí holdujú turistike a horolezectvu. Korzické hory sú nádherné v každom ročnom období. Z nich najkrajšie a najatraktívnejšie sú výstupy na Monte Cinto (najvyššia hora), potom Monte Rotondo, Monte d' Oro, Monte Renoso. Z horolezeckých výstupov je však najhodnotnejší výstup na tzv. „Korzický Matterhorn“ Paglia Orba.

K samotnej expedícii:

Základná príprava nám trvala asi pol roka. Dvakrát sme menili plán odchodu. Malo nás ísť pôvodne 8, nakoniec nás zostalo 6.

11. 8. 2021 popoludní sme všetko naložili do mikrobusu FORD Tourneo a vyrazili sme.

Cesta do Livorna nám trvala v noci i so zastávkami asi 15 hod. Po naložení cesta trajektom do Bastie trvala 4,5 hod. V meste Calvi, ktoré bolo našou prvou zastávkou, sme našli pomerne slušný kemp. Mestečko Calvi je zaujímavé svojou architektúrou, domáci hovoria, že je i rodiskom Kryštofa Kolumba. Ďalšou zaujímavosťou sú starobylé kasárne francúzskych légii. Údajne 2 x v týždni francúzski vojaci v rámci cvičenia zlaňujú z vysokých hradieb týchto kasární. Nemali sme to šťastie to vidieť.

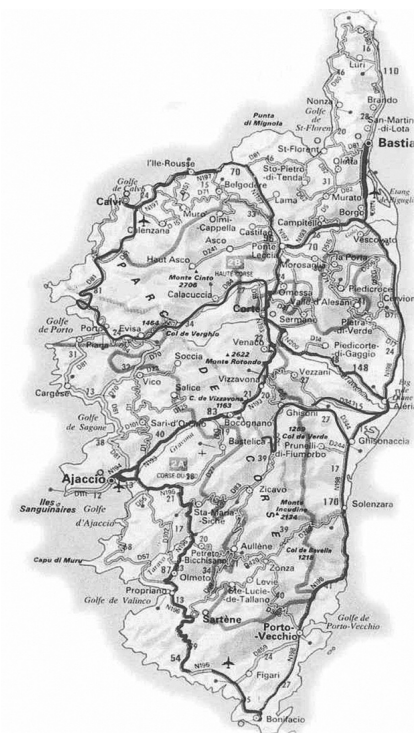
Na ďalší deň naša cesta viedla do mestečka Porto. Priznám sa, že som jazdil už po všelijakých cestách, ale toto bol zážitok. Cesty klukaté a úzke až tak, že bol problém sa obísť s protiidúcim osobným autom. Pod nami zráž a kaňony hlboké niekoľko sto metrov. Pripomínalo mi to cestu v pohorí Karakoram v Pakistane.

Ďalší deň bol už dňom presunu k horám, kde sme mali naplánované výstupy na Paglia Orba a Monte Cinto. Na druhý deň už od skorého rána sme kompletne nabalení vyrazili na Pagliu Orbu. Najskôr výstup cez salaš s názvom Bergerie De Radule vedľa potoka až na chatu Refuge Di I Mori, ktorá je vo výške 2 000 m.

Hore na Pagliu Orbu nás išlo len zopár. Najskôr do sedla Col De Maures (2 155 m) to bolo v pohode. Od sedla to už bola iná pesnička. Niektoré pasáže boli II., III. UIAA stupňa horolezeckej obtiažnosti a posledné dĺžky v niektorých miestach i za IV a viac. Na vrchole bolo úplne jasno a mierny vietor. Niekoľko vrcholových snímkov a vzhľadom na pokročilý čas

rýchlo dolu. Zostup bol v pohode. Niektoré miesta sa museli zliať.

V podvečer po príchode ku Kaskádám De Radule nám veľmi pomohol i kúpeľ v totálne ľadovej vode. Po 16 hod. výstupu a zostupu to bola vzpruha, ktorú sme veľmi potrebovali. Na druhý deň presun do kempu pod horu Monte Cinto. Po dvoch dňoch oddychu nasledoval výstup na túto najvyššiu horu Korziky.

Mapa Korziky s vyznačením našich ciest

Vzhľadom na to, že okolo obeda bola teplota neznesiteľne vysoká, bolo potrebné začať výstup ešte skoro ráno za tmy. Z vrcholu sú krásne výhľady na Pagliu Orbu, kde sme boli pred 2 dňami a v podstate na všetky významné hory Korziky, a to na Monte Renoso, Monte Rotondu, Monte d' Oro. Pod vrcholom o 400 m nižšie je vidieť jazero Lac du Cinto.

Cesta dolu bola náročná. Slnko pražilo stále viac, čo bol asi ten najväčší problém. Večer v kempu sme zažili nepríjemnosť. Prišli tam autobusom bratia Česi. Odhadom ich bolo asi 30. Krik, nehorázny neporiadok na WC a v sprchách, to bol hlavný sprievodný jav ich návštevy. Úprimne - hanbili sme sa za nich... Okrem jedného z nich, ktorý bol pôvodne z Kysúc, nikto si nič v reštaurácii nekúpil, dokonca ani to ich povestné gaštanové pivo Pietra.

Po dni oddychu sme pokračovali po úzkych a klukatých cestách ďalej cez mesto Corte, ktoré v dobe osamostatnenia malo byť hlavným mestom Korziky. Nestalo sa tak. Pod horou Monte d' Oro sme natrafili na pekný kemp, kde sa však večer a skoro ráno strieľalo. Neskôr sme zistili, o čo tam išlo. Dopravné značky sú v dvoch jazykoch, vo francúzštine a taliančine. Francúzske sú zastrekané čiernou farbou a kompletne rozstrieľané. To bol len jeden, jediný prejav toho povestného korzického nacionalizmu, ktorý sme zažili.

Po dvoch hodinách jazdy sme došli do krásneho kempu v hlavnom meste Ajaccio. Samozrejme, že bez prehliadky mesta nebolo možné pokračovať ďalej. Prehliadku sme si užili.

V ďalších dňoch sme navštívili mesto Bonifacio, ktoré leží na najjužnejšom cípe ostrova a je neskutočne krásne. Je tu možné obdivovať historické hradby postavené na vápenco-vých skalách kúsok nad morom a hlavne prístav, kde kotvia krásne mega jachty tých najbohatších ľudí. Ďalej sme pokračovali po východnom pobreží cez mesto Porto Vecchio. Potom znova do hôr a po klukatých cestách, serpentínach až ku chate Refuge d' E Capanele, ktorá leží pod horou Monte Renoso.

V noci sme mali v okolí stanov návštevníkov. Svorka mladých líšok nám zobrala všetko, čo nebolo v stanoch. Niekomu palice, šľapky, stravu, trekové topánky a iné veci. Našťastie, ráno pred výstupom na vrchol Monte Renoso sme v okolí 100 m našli všetko okrem stravy, ktorú nám zožrali.

Výstup na vrchol nemal chybu. Počasie nám prišlo. Nakoniec nám zostala už len cesta dolu, okolo lánov vinnej révy, ktorá sa tam vo veľkom pestuje hlavne v nížinách východného pobrežia. Potom okolo mesta Santa Lucia di Morani až k najväčšiemu mestu Korziky Bastie, kde sme 2 noci kempovali.

Od vylodenia prešlo 18 dní a všetko ubehlo ako voda. Ostrov Korzika sme prešli krížom-krážom. Mikrobúsom sme po ostrove najazdili asi 900 km a navštívili všetky pamätne miesta, prímorské letoviská a hlavne tri najvyššie a najkrajšie hory Korziky. Bližšie sme spoznali miestnu kultúru a hlavne ľudí, ktorí nám bližšie ozrejmili spôsob ich života i tú ich národnú hrdosť alebo ich povestný korzický nacionalizmus? Ja by som to však nacionalizmom nenazval.

Na záver:

Nebolo to jednoduché, ale vyšlo nám to. Výstupy na jednotlivé kopce ostrova začínali od výšky 100 až 200 m nad morom, teda celkové prevýšenie pri výstupoch bolo 2 500 až 2 600 m, čo je porovnateľné i s výstupmi vo vysokých horách. Kto ešte nebol na Korzike, má trochu peňazí navyše, trochu voľného času a má rád krásnu prírodu, nech to skúsi taktiež. Je to zážitok.

Jozef Opatovský

Na vrchole Paglia Orba

Výstupová cesta na Paglia Orba

Povodeň, požiar alebo výbuch, radšej nie!

Osveta

V malej dedinke v Trenčianskom okrese došlo v rodinnom dome v roku 1975 k výbuchu. Výbuchový tlak sa šírila z pivnice, cez schodište na povalu, praskol obvodový múr, zo strechy vyhádzalo škridle na susedný pozemok. V pivnici boli uskladnené brikety, na podlahe bola nainštalovaná tlaková nádoba so spínačom – tzv. domáca vodárnička. Vtedy vyrábané brikety mali neuveriteľný sklon k samovznieteniu. Hasiči v Trenčíne vedeli, že po rozvezení vagóna brikiet zo železničnej stanice bude „zábava“ v pivničných priestoroch. Brikety sa mali nakladať vidlami, čiže bez prachovej zložky a na tento zvyšný uhoľný prach nemal pôsobiť tlak vrchnej vrstvy.

Nestalo sa tak! V uvedenom prípade „nabehol“ proces samovznietenia s produkovaním oxidu uhoľnatého (CO) a pravdepodobne tlakový spínač vodárničky v klasickom prevedení (nebol v prevedení do výbušného prostredia) iskrou na kontaktoch inicioval výbuch oxidu uhoľnatého so vzduchom v rozmedzí od 12,5 do 74,2 %. A mohlo sa začať opravovať a upratovať. V tomto prípade nedošlo k zraneniu ani usmrteniu.

Oxid uhoľnatý je značne jedovatý plyn, jeho jedovatosť je spôsobená silnou afinitou – väzbou na hemoglobín, vytvára s ním karbonyl-hemoglobín, čím znemožňuje prenos kyslíka v podobe oxyhemoglobínu z pľúc do tkanív.

K významnému úniku oxidu uhoľnatého došlo vo Východoslovenských železničiach v októbri 1995, boli evakuovaní obyvatelia obce Veľká Ida, usmrtených bolo 11 ľudí, bezpečnú hranicu určili až hasiči meraním prítomnosti oxidu uhoľnatého, ktorý sa v prevádzke používal na zušľachtovanie ocele.

Na východnom Slovensku v roku 2019 po viacerých pochybeniach došlo k výbuchu plynu metán v bytovom dome v Prešove – s tragickými

následkami. Metán - alebo banský plyn, zemný plyn, ľahký uhoľovodík, traskavý – chemický vzorec CH₄. Čistý metán je bez zápachu, na komerčné účely sa zvykne zmiešavať s malým množstvom silno zápachajúcich zlúčenín

síry, ako napr. terahydrotiofén (zápach pripomína zhnitý cesnak). Metán tvorí podstatnú časť zemného plynu (až 98 %) a veľmi dôležitý údaj je, že dolná a horná medza výbušnosti je v rozmedzí 5 – 15 %. Metán sa používa často ako palivo, čiže máme ho v potrubí skoro v každej domácnosti. Aj v rodinnom dome na Kroměřížsku mali zavedený plyn. Po neznámej manipulácii na plynovom zariadení došlo k úniku zemného plynu do priestoru domu, únik bol ohlásený na príslušné zložky – hasičom a na políciu. Po vstupe dobrovoľných hasičov a majiteľa do rodinného domu nastal výbuch a úplná deštrukcia budovy. Možno sa nedozvieme, aký bol iniciátor, ale s určitosťou môžeme povedať, že v priestore iniciácie dosahoval metán so vzduchom výbušnú koncentráciu.

Tento „prieskum“ priestoru stál dva ľudské životy. Výjazd na požiar je niečo úplne odlišné, veliteľ zásahu má ohlásený požiar a pri príchode vidí sprievodné znaky požiaru. V uvedenom prípade bol len rodinný dom pred výbuchom a po výbuchu. Takúto udalosť je lepšie ohlásiť na linku 112 a príslušná hasičská jednotka za prísnych bezpečnostných opatrení detektorom plynov a pár zistí koncentráciu uniknutého plynu. Treba si uvedomiť, že drahý a pravidelne kalibrovaný prístroj ukáže koncentráciu plynu ešte pred dolnou medzou výbušnosti (čiže hasič na prieskume sa pohybuje v bezpečnej zóne), potom postačuje vykonať opatrenia – zastavenie úniku, vyvetranie a opätovné meranie – a čo je dôležité – prežitie „výjazdu“ a návrat naspäť na stanovište jednotky.

Takýto variant výjazdu hasičskej jednotky je rozhodne lepší.

Ján Lahký

Hríby

Takí sme boli

V živote sme iste zažili, hlavne my skôr narodení, už veľa všelijakých chvíľ. Vážnych, zložitých, zlých, ale aj veselých a príjemných. A zopár ich bolo takých, ktoré boli „zlé“, keď sme ich prežívali, ale potom po rokoch na ne spomíname s úsmevom. Také boli pre mňa i dva roky základnej vojenskej prezenčnej služby.

V našich mladých časoch bola povinná a nikto nebol nadšený, keď mal narukovať. A ja obzvlášť, veď doma som nechal frajerku (teraz moju manželku) a nebol som si vtedy istý, či na mňa dva roky počká, alebo či to ja tiež vydržím. Veľa záležalo od toho, kde sa odvedenec dostal – k akému útvaru. Mal som šťastie, že som sa dostal k útvaru, ktorý mal strážiť muničné sklady pri Poprade. Ako elektrikár som mal na starosti telefónne spojenia z jednotlivých skladov a bol som aj vojenským premietacom. Gerlach a celé Tatry sme mali priamo „pred nosom.“ Za dva roky sme ich prechodili celé.

Na útvare sme mali aj chalanov z maďarského pohraničia a jeden z nich nevedel po slovensky ani ceknúť. Za dva roky sa to Ďusy (Július) celkom slušne naučil, ale dnes mi je až

lúto, že som si nezapísal krkolomné skloňovanie, časovanie a vôbec niektoré slovné spojenia, ktoré z neho vypadli. V pamäti mi zostali len tie neslušnejšie, ale aj jeden publikovateľný.

Do stráženého priestoru ohradeného dvomi plotmi sa civilisti nedostali, a tak tam bývalo na jeseň veľa malín a hríbov. Komu sa nelenilo, tak ten si nazbieral hríbov a na strážnici si ich usmažil v „ešuse“. Raz prišli striedať tých, čo končili smenu a Ďusy bol medzi nimi. Makarón (chalan, ktorého sme tak volali, lebo bol dlhý a chudý) si akurát dosmážal hríby.

Ďusy sa pýtal: „Makarón, čo ty robíš?“

„No čo, smažím hríby, nevidíš?“

„A ty mi dáš?“

„Nie, sám mám málo.“

Ďusy naprázdno preglgol a hovorí: „Makarón,

ved' ty tam mať aj jedovatý hríb.“

„Nemám a keby aj bol, tak usmažený už bude dobrý.“

Ďusy sa rozkročil a hovorí: „Makarón, ty nemať pravdu. Jedovatý hríb čím vyššie smažiť, tým vyššie jeduje.“

Pavol Múdry

Život náš školský každodenný

Každý z nás má zo školských čias veľa zážitkov a spomienok a ja som si spomenul na dvoch rovesníkov. Bývali v Rozvadzoch, boli bratrance a nebolo pomaly dňa, aby niečo nevymysleli a nevyparatili. Ich mená nebudem spomínať, len jedného z nich prezývali „Lenin“.

Učiteľ Bredschneider v čiernom saku

Boli sme na druhom stupni a bola veľká prestávka. A tak sme sa po chodbe prechádzali. Títo dvaja víťazi sa ale neprechádzali, ale sa naháňali a zápasili medzi sebou. A pri tom naháňaní nechtiac dobre treskli do dverí učebne zemepisu a potom rýchlo zmizli. Vo vnútri sedel pán učiteľ Ladislav Majerčík

a ten hneď vybehol von.

A čo čert nechcel, zrovna ja som vtedy prechádzal popred tie dvere. Aj keď som bol jeho obľúbený žiak, dostal som také zaucho, že mi niekoľko hodín brnelo v hlave. Ale nepovedal som, že ja som nebuchol do dverí, kamarátov som nepreznal a oni mi potom ďakovali.

Zážitky zo školy

Nesťažoval som sa ani doma, lebo keby som bol tatovi povedal, že učiteľ ma udrel, tak by mi bol ešte aj on naložil remeňom. Lebo učiteľ bol vtedy niekto, on dobre vedel, prečo ma udrel. No v dnešnej dobe sa tá vážnosť učiteľov niekam vytratila, dnes má žiak väčšie práva ako učiteľ.

Na 2. stupni nám bol 3 roky triednym matematikár Ivan Jüttner. Keď sme nastúpili do 9. ročníka, tak nášho triedneho nebolo. Do triedy prišiel taký vysoký, mohutný pán, červený v tvári, volal sa Milan Bredschneider a povedal nám, že on bude náš triedny. Bol prísny, ale spravodlivý. Ale našim dvom kujonom z Rozvázď vôbec nezapasoval, ani trochu ho nemali v láske. A vymýšľali, čo by mu vyviedli a aj vymysleli.

Pán učiteľ chodil do školy na trabante a odstavený ho mával hneď za vstupom do školského areálu. Raz, keď sme išli zo školy, tak mu do výfuku napchali handry a to riadne hlboko. Schovali sa a pozorovali, čo sa bude diať. Keď prišiel pán učiteľ k autu, tak mu dlho trvalo, až prišiel na to, prečo nemôže naštartovať. Bolo potom veľké vyšetovanie a aj keď viacerí vedeli, kto to spravil, nikto ich nepreznal.

Štefan Šmatlák

Blažej Rozvadzský, prezývaný „Dým“

Z histórie

V análoch historických dokumentov či kníh občas narazíme na mená či spojenia mien s našou obcou v takej konštelácii, že je ťažko rozlíšiť, či ide o fikciu, či skutočnosť. Niekde tu, na hrane fantázie a reality sa nachádzajú aj informácie o človeku, ktorý žil v 15. storočí v našej obci. Prešiel neskutočnou životnou púťou a informácie, ktoré o ňom nachádzame, sa blížila skôr k pravde ako výmyslu. Máme hneď dva zdroje informácií – historický román na základe skutočných udalostí od Aloisa Jiráskaa – Bratrstvo a dielo Jozefa Ľudovíta Holubyho – O rodinných menách Bošáckej doliny. Podme sa pozrieť na jeho príbeh bližšie.

Narodil sa v Rozvadzoch, dátum presne nevieme (približne okolo roku 1400), volal sa Blažej a prídomok mal Rozvadzský, všetci ho však prezývali „Dým“. Jozef Ľ. Holuby ho spomína vo svojom diele ako nositeľa priezviska Rozvadzský, ktorý tento rod priviedol do kraja okolo Bošáče, menovite do Zemianskeho Podhradia, kde aj zomrel. Holuby doslova uvádza, že si potrpel na priezvisko Rozvadzský, teda nie Rozvacký, a že pochádzal z „Rozvázdz niže Trenčína“. Holuby tiež uvádzal jeho prezývku „Dým“.

Predpokladá sa, že ju dostal od českých spolubojovníkov z vojska Jana Jiskru z Trocnova, do ktorého sa dal najať. A tu sa dostávame k dielu Aloisa Jiráskaa - Bratrstvo. Jeho historický román rozpráva okrem iného o bojoch Jana Jiskru z Trocnova na Slovensku a v ňom sa Blažejovi Rozvadzskému dostáva nemálo priestoru.

Pokiaľ môžeme veriť jeho opisu historických udalostí, tak Blažej Rozvadzský sa aj podľa

neho narodil v Rozvadzoch, slúžil na Beckovskom hrade veľkomožnému pánovi hradu Ctiborovi z Ctiboríc. Blažej alias Dým sa ako mladý chlapec zúčastnil s veľkomožným pánom a cisárom Žigmundom cesty do Kostnice k veľkému cirkevnému snemu. S nimi šiel aj ostrihomský arcibiskup a zúčastnil sa i slávnej pápežskej omše na svitaní, keď pápežovi ministroval samotný cisár Žigmund. Tam vraj niekoľkokrát videl Jana Husa z Prahy.

Blažej ovládal veľmi dobre latinčinu, bol dobrý rozprávač, ako hovorí opäť z kláštora sv. Benedikta z Hronskej doliny, bol „učiný literátor“. Ako chudobný armalista (zeman) sa dal najať do vojska Jana Jiskru z Brandýsa (reliéf na hradnom brale Trenčína), a aj keď mal zásluhy na rôznych vojenských výpravách, vždy dochádzal do Rozvázdz, do svojej malej kúrie, kde ho vítali ako „chudobného strýca“. Občas zašiel na Trenčiansky hrad za svojim kamarátom Michálkom z Orlej, ktorý bol v tom čase správcom majetku najvyššieho veliteľa vojska, váženého Jana Jiskru.

Tu niekde sa dal najať do vojska a zúčastnil sa s ním v roku 1451 slávnej bitky pri Lučenci, ktorá bola bitkou medzi vojskom vedeným Jiskrom a uhorským vojskom Jána Huňadyho. Jiskrovo vojsko, ktorého súčasťou bol aj oddiel bývalých českých a slovenských bratříkov, porazilo pri Lučenci niekoľkonásobne početnejšie vojsko uhorského vojvodu Huňadyho. Bitka čo do rozsahu i počtu bojujúcich patrí k najväčším bojovým zrážkam v stredovekých dejinách Slovenska.

Vrcholom sporu bol fakt, že jedna časť uhorských stavov uznala za svojho kráľa Ladislava Pohrobka (vtedy 5 ročný) a druhá časť Vladislava Jagelovského, poľského kráľa, ktorý bol neploetý mladík. Aj keď Huňady a Jiskra bojovali v minulosti na jednej strane proti

Jan Jiskra z Brandýsa

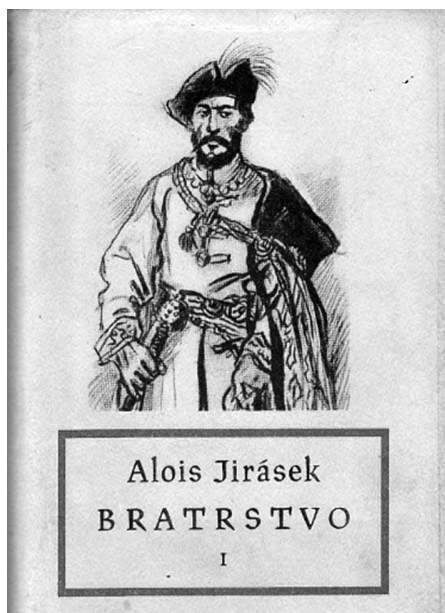
husitom, boje o trón vyústili do občianskej vojny, kde stál každý na inej strane sporu.

Jan Jiskra sa stal neobmedzeným vládcom na Slovensku, no úskoky a diplomacia po ďalších šarvátkach s Huňadym oslabili jeho moc, až v roku 1453 zbavili Jiskru všetkých majetkov a vykázali ho z Uhorska.

Tak sa stal Blažej Rozvadzský penzionovaným vojakom, ktorý mal už pár rokov po päťdesiatke a bolo na čase sa usadiť. A tak sa stalo, že často dochádzal do kúrie svojho švagra do Zemianskeho Podhradia, kde sa zapozeral do Zuzky Maloveckých. Či už si ju pojal za manželku alebo nie sa už asi nedozvieme, ale jeho životná púť sa skončila v tejto obci v Bošáckej doline.

Nás môže tešiť, koľko pozornosti venoval Alois Jirásek rodákovi z našej obce. Či už bolo niečo pridané k príbehu o Blažejovi nevieme, no dva nezávislé zdroje skôr potvrdzujú, že táto historická postava má reálny základ.

Dušan Pevný

Alois Jirásek
BRATRSTVO
I

Redakcia HLAS

Noviny pripravili: Ing. Martin Jurčo, Gabriel Kadák, Bc. Monika Pevná, Ing. Jozef Kadák, Bc. Radovan Siva, Dušan Pevný, Pavol Kurtiš
Ing. Štefan Šmatlák, Tomáš Sliva, Slavo Tomík, Ing. Vendelín Sedláček, Dominika Mojžišová, Pavol Múdry, Mgr. Vlasta Pevná - korektúry.
Grafická úprava: Jano Kukučka, Tlač: DUO PRINT s.r.o., Ľ. Podjavorinskej 5, Nové Mesto nad Váhom, Prevádzka Trenčín Náklad: 1000 ks.
Periodicita vydania: 6x ročne. Zapísané v Zozname periodickej tlače Ministerstva kultúry SR pod číslom: MK – EV 5100/15.
Vydavateľ: Dušan Pevný, Rozvadze 501, 913 11 Trenčianske Stankovce

Texty sú zverejnené v pôvodnej verzii autorov bez úprav.

Podnety občanov možno zasielať na e-mailovú adresu: hlas.stankovce@gmail.com.

